

УДК 821.161.2'42 Ситник

ВАСИЛИШИН Ігор – кандидат філологічних наук, доцент катедри української мови, Національний університет «Львівська політехніка», вул. С. Бандери, 12, Львів, 79013, Україна (ip.was@ukr.net)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5036-4716>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2023.53.12>

Бібліографічний опис статті: Васишин, І. (2023). Літературна та журналістська діяльність М. Ситника на сторінках часопису «Васильківські вісті». *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія»*, 53, 99–106, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2023.53.12>

ЛІТЕРАТУРНА ТА ЖУРНАЛІСТСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ М. СИТНИКА НА СТОРІНКАХ ЧАСОПISУ «ВАСИЛЬКІВСЬКІ ВІСТІ»

Анотація. У статті висвітлено літературну та журналістську діяльність Михайла Ситника 1942–1943 рр. у часописі «Васильківські вісті», керівником видавництва та редактором котрого він був у період нацистської окупації України під час Другої світової війни. Метою наукової розвідки є дослідження творчої спадщини М. Ситника, зокрема і його маловідомих публікацій на сторінках українського часопису: поезій «Осінь», «Новорічний келех», «До моїх ворогів», «Смерть і любов», «Дівчині В.», «На сторожі»; статті, присвяченій постаті Тараса Шевченка, п. н. «Вічноживучий, вічноспівучий», у якій автор захищає творчу спадщину Кобзаря від посягань комуністичної ідеології та пропаганди; низки публіцистичних статей та оглядів: «До молоді!», «Як тривога, то й до Бога», «Національна справедливість», «43-й», «Сталін робиться білим, а душа його чорною», «Сталін стікає кров'ю» та інші. В основі Ситникової публіцистики, як, зрештою, і поетичної творчості, лежать два опозиційні макроконцепти «Україна» – «московія», котрі належать до національно-історіософської концептосфери письменника, оскільки висвітлюють два протилежні світи, дві несумісні ментальності з позицій історичного, культурного, екзистенційно-філософського та духовно-морального буття та розвитку українського й московського етносів загалом.

У «Васильківських вістях», попри «офіційні» матеріали, яких вимагала окупаційна влада від офіційного українськомовного видання, розгорнутий національний дискурс. М. Ситник публікує художні твори, огляди, рецензії й статті багатьох українських митців (Тарас Шевченко, Богдан Лепкий, Федір Дудко, Улас Самчук, Петро Карпенко-Кривиця, Ростислав Василенко, Неофіт Кибалюк, Леонід Мосендз, Роман Бжеський, Юрій Бойко, Аполлон Трембовецький), культивуючи у Вітчизні, яку окупували нацисти, українське слово й українську думку.

Ключові слова: Михайло Ситник, часопис «Васильківські вісті», окупація України, творча спадщина, публікації, макроконцепти, національний дискурс.

VASYLYSHYN Ihor, Ph.D in Philological Sciences, Associate Professor at the Department of Ukrainian Language, Lviv Polytechnic National University, 12, S. Bandera st., Lviv, 79013, Ukraine (ip.was@ukr.net)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5036-4716>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2023.53.12>

To cite this article: Vasylyshyn, I. (2023). Literaturna ta zhurnalistyska diialnist M. Sytnyka na storinkakh chasopysu «Vasylykivski visti» [Literary and journalistic activity of M. Sytnyk on the pages of the magazine “Vasylykivski visti”]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobytskoho derzhavnoho*

pedagogichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Serii «Filolohiia» – Problems of Humanities. “Philology” Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 53, 99–106, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2023.53.12> [in Ukrainian].

LITERARY AND JOURNALISTIC ACTIVITY OF M. SYTNYK ON THE PAGES OF THE MAGAZINE “VASYLKIVSKI VISTI”

Summary. *The article highlights the literary and journalistic activity of Mykhailo Sytnyk in 1942–1943 in the magazine “Vasylkivski visti”, the head of the publishing house and editor of which he was during the Nazi occupation of Ukraine during the Second World War. The purpose of scientific research is to study the creative heritage of M. Sytnyk, in particular, his little-known publications on the pages of Ukrainian magazines: the poems “Autumn”, “New Year's Cup”, “To My Enemies”, “Death and Love”, “Girls of V.”, “On guard”; article devoted to the figure of Taras Shevchenko, p. n. “Eternally living, eternally singing”, in which the author defends Kobzar's creative heritage from the encroachments of communist ideology and propaganda; a number of journalistic articles and reviews: “To the youth!”, “Like anxiety, so to God”, “National justice”, “43rd”, “Stalin becomes white, and his soul is black”, “Stalin is bleeding” etc. At the heart of Sytnyk's journalism, as well as poetic creativity, are the two oppositional macro-concepts “Ukraine” and “Moscow”, which belong to the writer's national-historiosophical conceptual sphere since they illuminate two opposite worlds, two incompatible mentalities from the standpoint of historical, cultural, existential-philosophical and spiritual-moral existence and development of Ukrainian and Moscow ethnic groups in general.*

A national discourse unfolds in “Vasylkivski visti” despite the “official” materials that the occupation authorities demanded from the official Ukrainian-language publication. M. Sytnyk publishes works of art, reviews, reviews and articles by many Ukrainian artists (Taras Shevchenko, Bohdan Lepky, Fedir Dudko, Ulas Samchuk, Petro Karpenko-Krynytsia, Rostislav Vasylenko, Neofit Kybalyuk, Leonid Mosendz, Roman Brzeskyi, Yuriy Boyko, Apollon Trembovetskyi), cultivating the Ukrainian word and Ukrainian thought in the Motherland occupied by the Nazis.

Key words: *Mykhailo Sytnyk, “Vasylkivski visti” magazine, occupation of Ukraine, creative heritage, publications, macro concepts, national discourse.*

Постановка проблеми. З початку Другої світової війни до 1944 року Михайло Ситник (1920–1959) – український письменник, журналіст і редактор – перебував на теренах окупованої нацистами України. Як і багато українців, він сподівався в перші роки війни, що німецька армія, знищивши московсько-сталінський режим, допоможе Україні відновити втрачену Державність. Проте з часом ця мрія розвіялася, особливо після перших репресій нацистів щодо українських патріотів-націоналістів, і М. Ситник усвідомив, що сталінський і гітлерівський окупаційні режими є абсолютно ворожими для його Вітчизни й усієї української нації. Письменник активно продовжував творчу, літературно-критичну та журналістську діяльність і публікував свої художні твори та публіцистичні статті в низці часописів в Україні, котру в 1941 році захопили нацисти, та за кордоном. Михайло Ситник був також досвідченим журналістом і редактором, оскільки в період 1941–1943 рр. працював редактором «Літе-

ратури і мистецтва» – додатка до столичного часопису «Українське слово»; співредактором тижневика «Літаври», який очолювала й редагувала Олена Теліга (відповідальний редактор – Іван Рогач); керівником видавництва й редактором газети «Українська думка» (з 16 листопада 1941 року за редакцією М. Ситника вийшло лише два номери, бо часопис через технічні проблеми, як пояснив згодом його редактор, припинив свою діяльність), видавав місячник «Школяр» та часопис «Васильківські вісті», де був головним редактором і водночас директором друкарні. «Михайло влаштувався тут, у Василькові, в редакції, де був редактором, взяв собі дуже культурних і освічених учителів – Каламарського і Шумського і разом з ними випускав статті, які були спрямовані на боротьбу за вільну Україну, за самостійність. У 43-му я тут не був, але знаю, що він у Василькові лишатися не міг і евакуювався», – згадує однокласник Ситника О. Трушевський (Булах, 1998, с. 438).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Літературна та журналістська діяльність М. Ситника цих років була в полі зору багатьох дослідників, зацікавлення яких викликали не тільки публікації письменника в численних часописах в Україні та за її межами, а й дві поетичні збірки, видані в цей період – «Від серця» та «Нові обрії» (1942 р.), поезії з яких автор публікував і на сторінках часописів. Її висвітлювали в літературно-критичних відгуках, оглядах, рецензіях і статтях М. Вірний, П. Волиняк С. Гординський, П. Карпенко-Криниця, М. Неврлий О. Панченко, Л. Полтава, П. Ротач, Т. Салига, Ап. Трембовецький, Л. Череватенко. «Після розгрому німцями газети «Українське слово», М. С. (М. С. – криптонім, яким Михайло Ситник часто підписував свої публікації в пресі – прим. І. В.) виїздить з Києва й редагує кілька провінційних газет на Київщині. У цей період німці кілька разів його заарештовують, замикаючи до в'язниці чи віддаючи на короткий термін до концтабору за спротив німецькій цензурі і вміщення в часописах патріотичних матеріалів та за інші протинімецькі виступи», – описує цей період в житті митця П. Волиняк» (Волиняк, 1953, с. 2). Аналізуючи творчість письменника цього періоду, Ап. Трембовецький зазначає: «За німецької влади, на Київщині, поет видав дві невеличкі збірки своїх поезій: «Від серця» і «Нові обрії». Третя збірка «Шляхами юності» загинула у військовій хуртовині. В цих збірках поет показав сумні картини советського життя, шляхи шукань української молоді в роки володарства большевиків на Вкраїні, свої переживання і спогади про недавнє минуле» (Трембовецький, 1944, с. 11). «В орбіті Ситникової поезії, – підкреслює М. Неврлий, – Україна, її природа, щирий і знедолений люд, жорстокі часи її окупації більшовиками й німецькими фашистами, ремінісценції її природи й реалій на чужині» (Неврлий, 1998, с. 14).

Актуальність нашої наукової розвідки полягає у висвітленні творчої спадщини Михайла Ситника, зокрема і його маловідомих публікацій на сторінках часопису «Васильківські вісті». **Метою** статті є дослідження літературної, журналістської та редакторської діяльності М. Ситника періоду Другої світо-

вої війни в Україні. Поетичні твори митця, публіцистика, рецензії та відгуки на сторінках «Васильківський вістей» є важливим матеріалом для вивчення української літератури ХХ ст. Завдання статті – а) висвітлити діяльність М. Ситника як редактора «Васильківських вістей» і як журналіста (1942–1943 рр.); б) розкрити основні риси його поетичних творів, опублікованих на сторінках цього видання.

Виклад матеріалу. Після роботи в київських часописах Михайло Ситник продовжує свою редакторську, журналістську та літературну діяльність у рідному Василькові: він видає тижневик «Українська думка» (з 16 листопада 1941 року за його редакцією виходить два числа часопису (16 і 23 листопада) з надрукованим у логотипі гаслом: «З нами Бог! Слава Україні!»). Причини закриття часопису, а також завдання нового видання його редактор пояснив у першому випуску «Васильківських вістей» від 4 березня 1942 року у зверненні «До читачів!». Тут упродовж 1942–1943 рр. з'являються і його вірші «Осінь» («Ходить осінь п'яна по саду...»), «Новорічний келех», попередньо надрукований у «Новому українському слові» (1942), «До моїх ворогів», «Смерть і любов», «Дівчині В.», «На сторожі», згодом передрукований в «Іванківських вістях», «Миргородських вістях» та з незначними змінами в часописі «Дорога», сатиричний вірш «Туризм по-англійському».

Вірш «Осінь» («Ходить осінь п'яна по саду...») – це мрія ліричного героя про звичайне людське щастя, таке далеке й нереальне в часи жорстокої війни. Поет малює настроєву сільську ідилію чарівної осінньої пори: «п'яна осінь», що, «обнявшись з вітром кучерявим», ходить по саду, зриваючи яблука у вже пожовклі трави; «натомлений люд», який повертається з полів, зібравши урожай; дівчата, що чекають у селі омріяних наречених; «переможна пісня урожайна», що от-от зазвучить під мелодію баяна, кличучи селян на весілля, яке «прийшло, як вимріяна тайна». Проте все це лише мрія-ілюзія, щасливе сновидіння, після якого не хочеться прокидатися:

Ну, а я помрію трохи сном,
Поки осінь у своїм похміллі
Підійде, постукає в вікно

І мене розбудить на весілля (Ситник, 1942, с. 4).

Мотив сну та сновидінь часто трапляється в Ситниковій ліриці, виконуючи як і сюжетотвірну функцію, так і виступаючи засобом відображення внутрішнього світу ліричного героя – свободи його екзистенції, не скованої умовами реальності. Для поета сон – це змога вільно поринати в спогади та мрії, як у вірші «Новорічний сон», у якому ліричний герой мріє про відновлену Українську Державу.

«Смерть і любов» та «Дівчині В.» належать до інтимної лірики митця. «Дівчині В.», можна припустити, – Валентині М. (прізвище невідоме), оскільки саме це ім'я він згадує в низці інших поезій. Очевидно, йдеться про кохану дівчину М. Ситника, яка залишилася в Україні. Відтворити її образ можна безпосередньо з його поезій. Ліричний герой до безтями закоханий у дівчину, проте страждає від відчуття, що ця любов не є взаємною. Сумніви розривають його серце – він недовіряє ні словам, ні погляду, ні «нещирим потискакам рук», ні «холодній клятві» коханої:

Не доходить до мене все це,
Рву на шмаття любовні вірші,
Бо не чую я твого серця,
Бо не бачу твоєї душі (Ситник, 1943, с. 4).

Ліричний герой уявляє кохання, як биття двох сердець в унісон та споріднені душі, які бачать і відчують одна одну, але серце й душа коханої – закриті для нього. «Смерть і любов» – це поетова ода любові й водночас осмислення коекзистенції двох одвічних суперниць – смерті й любові, які, на думку митця, завжди поруч. «Лукава чорна смерть» і «сонячна любов» одвічно кружляють у нескінченному танку-поєдинку: «Одна тремтить і радісно, і злісно, // А друга п'є людську гарячу кров» (Ситник, 1943, с. 4). У цьому змаганні немає переможця, тому й кружляє смерть «у дикім танку» під вічний вогняний спів любові. Проте ліричний герой вірить у силу любові, що здатна все подолати й перемогти, бо його серце переповнене нею:

Змагаються вони віки безперестанку.
Лиш Бог тому суддя, хто переможе з них!
Лукава чорна смерть кружля у дикім танку
Під вічний спів любові вогняний.

Хто стомиться? Скажу я вам відверто:
Втаївши в серці нездоланну лють, –
Загине смерть, бо я не хочу смерті,
А подола любов, бо я люблю! (Ситник, 1943, с. 4)

У поезіях «До моїх ворогів», «На сторожі» М. Ситник декларує свою незламність і кидає виклик своїм ворогам, особливо тим, які вважають його працю в окупованій Україні зрадою Батьківщини. Три строфи вірша «До моїх ворогів», що починаються анафорою «Мене не люблять ті...», – це полеміка митця з явними та прихованими ворогами, які очікують на «прихід большевиків», звать своєю «Матушку-Рассею», а тих, хто вважає по-іншому, ганьблять і проклинають; це гнівний виклик тим, хто «звисає п'явкою» над світлим днем України. Відповіддю поета на закиди й наміри ворогів («І може я впаду колись від вас, як жертва, // До вас нестримним гнівом сповнений ущерть... // Стріляйте, гади люті, ви моєю смертю // Засвідчите для себе смерть!») (Ситник, 1943, с. 4)) є рядки вірша «На сторожі»:

І знову ніч постукала в вікно
Холодною тривоگوю до мене,
Та я уже допив терпке вино
Моєї юності, терпке й вогненне.

Й мені тепер не страшно в чорну мить
Зрадливо-підлих поглядів ворожих...
Своєму красві, що хоче жить,
Я серце й душу ставлю на сторожі (Ситник, 1943, с. 4).

Ліричний герой Ситникової поезії вже перейшов свій рубікон – екзистенційну «межову ситуацію», передану метафорами ночі та «холодної тривоги», і, подолавши страх смерті та ворожу ненависть, зробив свій вибір на користь служінню рідному краю всюди й за будь-яких обставин. Петро Ротач у статті, присвяченій творчості М. Ситника періоду окупації, виокремив вірш «На сторожі» як особливо важливий та знаковий, наголосивши водночас на ідейній позиції його автора – присвятити своє життя боротьбі за волю й незалежність Вітчизни: «Письменник цілком визначив свою громадянську позицію: дійсність («ніч») його не лякає, він уже не романтичний юнак, а воїн, якому не страшні «зрадливо-підлі погляди ворожі»... (Ротач, 1991, с. 90).

Як редактор «Васильківських вістей» та журналіст М. Ситник публікує на сторінках часопису публіцистичні твори, зокрема й велику статтю, присвячену постаті Тараса Шевченка п. н. «Вічноживучий, вічноспівучий». Він захищає творчу спадщину Кобзаря від посягань комуністичної ідеології та пропаганди, яка спотворила Шевченкову українську національну ідею та його націософські погляди, намагаючись зробити з нього соціал-демократа й великого друга російського народу. Стаття рясніє цитатами й уривками з творів Шевченка – «Мені однаково...», «Невольник», «Безталанний» («Тризна»), «Мені здається, я не знаю...», «Заповіт», «Чи ми ще зійдемося знову?» Попри дифірамби «визволителям-німцям», як того вимагала цензура в окупованій нацистами Україні, М. Ситник аналізує причини й наслідки привласнення спадщини Шевченка московсько-більшовицьким режимом. Автор статті виводить постать Кобзаря, чиї слова й досі надихають українців на звитяги й подвиги, наповнюючи їхні серця шанобою й любов'ю до нього: «За що ми його так міцно любимо і шануємо нашого Шевченка? В першу чергу за те, що його незрівняні чудові пісні несуть велику і щирю любов до нашої України, до українського народу» (Ситник, 1943, с. 3). Автор зосереджується на тезі про навмисне спотворення Шевченкової спадщини комуністичним режимом, який, зрозумівши, що «любов українського народу до Шевченка така велика і безмірна, що немає ніякої сили її загасити», намагався привласнити Кобзаря собі: «І вони вдалися до своєї гадючої хитрості і підлої лукавості, почали і собі простягати свої чорні руки до його святої пам'яті. Почали приписувати йому всякі небилиці і галасувати про нього чуть не як про большевика, у всякому разі, як про інтернаціоналіста. В кожній большевицькій газеті, книжці до Шевченкового ім'я добавлялося звучний епітет «революціонер-демократ», поет, який бажав... комунізму» (Ситник, 1943, с. 3). Як приклад ідеологічного виродження Ситник цитує радянського компартійного письменника Олександра Корнійчука, який доводив, що «наука Маркса-Енгельса-Леніна-Сталіна» зіграла життєдайним сонцем весь радянський народ і що саме цього прагнула душа Шев-

ченка. «Не дамо нашу Матір під огуду і рабство Москви» (Ситник, 1943, с. 3), – лунає в кінці статті імператив митця, який закликає до боротьби проти московсько-більшовицького режиму.

У серпневому номері «Васильківських вістей» за 1942 рік з'являється рецензія М. Ситника п. н. «Гримучими дорогами» на поетичну збірку «Гримлять дороги» Петра Карпенка-Криниці, що вийшла цього ж року у видавництві «Українське Полісся». Рецензент констатує, що сучасні українські видавництва виявляють щораз більшу увагу до книг про жахливий період життя українців за «большевії». Саме до таких книг, на думку автора рецензії, і належить поетична збірка талановитого молодого українського поета Петра Карпенка-Криниці. «Ця, невеликого розміру, книжка уже говорить про творчий зріст поета, – підкреслює М. Ситник. – Високопродумані, цікаві поезії звертають зразу ж увагу читача» (Ситник, 1942, с. 3). Характеризуючи ідеї, тематику, провідні мотиви поезій збірки, рецензент наголошує, що особистісна лірика поета (минуле свого краю, забута молодість, загублені друзі й знайомі) відходить на другий план, – натомість основним акцентом книги є доля знищеної більшовиками «України-матері» – Вітчизни, за яку треба боротися і яку слід відновлювати «в новій європейській сім'ї». Виокремлюючи певні хибі у версифікації та поетиці віршів збірки, М. Ситник зосереджується на аналізі найбільш знакових, на його думку, віршів Петра Карпенка-Криниці – «Мертвим і живим», «Ворон», «Сон приснився матері вночі», «Симфонія ночі», поеми «Весілля Ярини Соловей», у якій «автор показує героїку і національну гідність української дівчини, яка іде навіть проти свого батька (комуніста) заради загальних інтересів – визволення України» (Ситник, 1942, с. 3). Підсумовуючи, автор рецензії наголошує на тому, що поетична збірка Петра Карпенка-Криниці, у якій він відобразив «події грозових днів і настроїв народу», стане цінним внеском у розвиток та розквіт молодого української літератури.

Як журналіст і редактор, М. Ситник публікує у «Васильківських вістях» низку публіцистичних статей та оглядів: «До молоді!» (№ 8. Васильків, 29 березня 1942 р.),

«Як тривога, то й до Бога» (№ 10. Васильків, 5 квітня 1942 р.), «Національна справедливість» (№ 66. Васильків, 18 жовтня 1942 р.), («43-й» № 1(87). Васильків, 1 січня 1943 р.), «Сталін робиться білим, а душа його чорною» (№ 9 (95). Васильків, 31 січня 1943 р.), «Сталін стікає кров'ю» (№ 10 (96). Васильків, 4 лютого 1943 р.), «Славетна дата» (№ 12 (98). Васильків, 11 лютого 1943 р.), «Про нашу газету» (№ 14 (100). Васильків, 18 лютого 1943 р.), «Наші завдання» (№ 18 (104). Васильків, 4 березня 1943 р.). Публіцистику Михайла Ситника завжди потрібно ділити на дві частини: перша, прапагандивна, з набором тез, фраз, імперативів, ідеологем, пресової риторики, яких вимагала від головного редактора офіційного українського видання окупаційна німецька влада та її цензура, і другу, у якій М. Ситник як журналіст і публіцист висловлював власне бачення тих чи тих історичних та сучасних подій, суспільних явищ, аналізуючи їх з погляду українського патріота. Тож якщо відкинути набір обов'язкових фраз та кліше в матеріялах про роль «фюрера», «армії Третього Рейху», «Великонімеччини» у визволенні України та розбудові її економіки, що мали засвідчувати лояльність головного редактора офіційного часопису до окупаційної влади, то в основі Ситникової публіцистики, як, зрештою, і поетичної творчості, лежать два опозиційні макроконцепти «Україна» – «московія». Ці антиконцепти належать до національно-історіософської концептосфери письменника, оскільки вони висвітлюють два протилежні світи, дві несумісні ментальності з позицій історичного, культурного, екзистенційно-філософського та духовно-морального буття та розвитку українського й московського етносів. Статті М. Ситника мають усі ознаки художньої публіцистики (нарисової, сатиричної, філософської), у якій емоційно насичене, гострополемічне, сатиричне слово автора, його наративи та імперативи в поєднанні з численними художніми засобами творять картину двох непримирених світів – *України* та *московії*. У художньо-стилістичному наповненні статей автор використовує великий арсенал художніх засобів – від часто вживаних епітетів до значної кількості метафор, символів, гіпербол, алюзій та инш. Макроконцепт «Україна» з семан-

тичними полями *народ*, *рідна земля* протиставлено макроконцепту «московія», у якому синонімійними поняттями є *СРСР*, *Сталін*, *Кремль*, *московсько-більшовицький режим*. Наведемо приклади низки яскравих художніх засобів, які використовує Ситник у своїй публіцистиці. Звичайно, вся риторика його творів спрямована проти москви та московії, тому рясніє такою великою кількістю лексем і зворотів – про Україну він міг висловлюватися лише в рамках дозволеного окупаційною владою та цензурою, тому в публіцистиці відсутня лексема «Держава», що є основною в макроконцепті «Україна» в усіх творах, написаних або «в шухляду», або у вільному повоєнному світі. Макроконцепт «Україна»: «страдницький український нарід», «визволена Україна» («До молоді!»); «віковічна мрія українських селян», «багата Україна», «незагойні рани України» («43-й»); «українська громадськість», «вільне слово українською мовою», «національна гідність» («Про нашу газету»); «європейський нарід», Україна як «частка Європи», «вільний народ», «імення своєї землі “Україна”» («Наші завдання»). Макроконцепт «Московія»: «колгоспи і радгоспи з кріпосницькою системою, заводи і фабрики зі «стахановським» рабством, установи з неперевершеним бюрократизмом», «кати-більшевики», «ненажерливий кат і хитрий брехун» Сталін, «жахливий туман смерті» («До молоді!»); Сталін як «лютий звір», «звіроподібна істота», «винуватець тяжкого кровопролиття», «тричі проклятий бандит і душоуб», «грішник і людоджер», «утиски релігії» в СРСР, «Сталін і більшовицька деспотія», «галасування Сталіна» («Як тривога, то й до Бога»); «ненависні колгоспи», «більшевики-нахлібники», «китайська стіна Московії», «орда Москваозії», «кровожадний сучасний чінгісхан Сталін» («43-й»); «кумедні трюки Сталіна», «червоний Сталін робиться білим», «його імператорське величство батюшка Сталін», базікання «про соціалістичну рівність», «російський патріотизм» для нещасної голоти, «кривавий хижак» Сталін, «московська орда», «остання махінація советського уряду», «хиже обличчя» Москви, («Сталін робиться білим, а душа його чорною»); «кат Сталін», «дикий Чінгісхан нашого віку», «чорнолике енкаведе», «хижі

клешні Сталіна», «тиранія большевизму», «рабство Москви» («Сталін стікає кров'ю»); «всенародня катівня чорнолика Москва», що «лукаво посміхається», «дика орда Сталіна», «монгольська Московія», «ярмо Московії» («Наші завдання»). І якщо макроконцепт «московія» згодом у воєнних та повоєнних творах М. Ситник не переосмислює, оскільки на всіх рівнях його світовідчуття та світобачення (емоційно-психологічному, духово-моральному, екзистенційно-філософському, культурно-історичному) *московія* – це дика орда й споконвічний ворог *України*, то макроконцепт «Україна» набуває вже навіть у воєнний період в Європі у творчості митця відновленого і неможливого за окупаційного нацистського режиму в Україні поняття *Україна* – *Соборна Незалежна Держава* та її символи. Це виявляється, зокрема, у його ліриці воєнного періоду: «золотий непокірний Тризуб» – символ Держави («Слово до побратимів», 1944); «Тризуб наш золотий» («Виклик», 1944); «згинем або вибором Державу», «І воскресне знов Соборна Незалежна // Велика Україна у боях» («Ой радуйся, земле!», 1945); Держава «від Дону аж по Сян» («Новорічний сон», 1945).

Висновки. Літературна, редакторська та журналістська діяльність Михайла Ситника 1942–1943 рр. в окупованій Україні була

спрямована, з одного боку, на відродження українського слова після його знищення та маргіналізації московсько-більшовицьким режимом, а з іншого – на просування в умовах нової окупації національних наративів, попри всю строгість німецької цензури. Як керівник видавництва й відповідальний редактор, М. Ситник у «Васильківських вістях» поряд з «офіційними» матеріалами, яких вимагала німецька влада від офіційного українськомовного видання, публікує також художні твори, огляди, рецензії й статті багатьох українських митців, плекаючи у такий спосіб в окупованій нацистами Вітчизні українське слово та українську думку. На сторінках «Васильківських вістей» розгортається національний дискурс, репрезентований цілою плеядою українських митців: Тарас Шевченко, Богдан Лепкий, Федір Дудко, Улас Самчук, Петро Карпенко-Криниця, Ростислав Василенко, Неофіт Кибалюк, Леонід Мосендз, Роман Бжеський, Юрій Бойко, Аполлон Трембовецький. Публікуючи власні твори й подаючи на сторінках цензурованого часопису матеріали українських митців, М. Ситник прагне зберегти національну ідентичність в умовах окупації України під час Другої світової війни. Перспективним уважасмо всебічне вивчення спадщини цієї талановитої й небайдужої до долі України людини.

ЛІТЕРАТУРА

- Булах Г. Відсутність довга і важка. *Ситник М. Катам наперекір: поезії, проза, спогади / упоряд. М. Неврлий, Г. Булах.* Київ : Видавництво імені Олени Теліги, 1998. С. 422–441.
- Волиняк П. Михайло Ситник. *Нові дні.* Торонто, вересень 1953. Ч. 44. С. 1–2.
- Неврлий М. З Україною в серці своєму. *Ситник М. Катам наперекір: поезії, проза, спогади / упоряд. М. Неврлий, Г. Булах.* Київ: Видавництво імені Олени Теліги, 1998. С. 13–23.
- Ротач П. На сторінках миргородської газети : кілька штрихів до біографії М. Ситника. *Слово і час.* Київ, 2011. № 10. С. 87–91.
- Ситник М. Вічноживучий і вічноспівучий. *Васильківські вісті.* № 20 (106). Васильків, 11 березня 1943 р. С. 3.
- Ситник М. Гримучими дорогами. *Васильківські вісті.* № 46. Васильків, 9 серпня 1942 р. С. 3.
- Ситник М. Дівчині В. *Васильківські вісті.* № 33 (119). Васильків, 25 квітня 1943 р. С. 4.
- Ситник М. До моїх ворогів. *Васильківські вісті.* № 11 (97). Васильків, 7 лютого 1943 р. С. 4.
- Ситник М. На сторожі. *Васильківські вісті.* № 47 (133). Васильків, 13 червня 1943 р. С. 4.
- Ситник М. Осінь. *Васильківські вісті.* № 59. Васильків, 24 вересня 1942 р. С. 4.
- Ситник М. Смерть і любов. *Васильківські вісті.* № 33 (119). Васильків, 25 квітня 1943 р. С. 4.
- Трембовецький Ап. Шляхами шукань... *Український Вісник.* Берлін, 30 липня 1944. ч. 13 (137). С. 11.

REFERENCES

- Bulakh, H. (1998). Vidsutnist dovha i vazhka [The absence is long and hard]. In M. Nevrllyi & H. Bulakh (Eds.), *Sytynyk M. Katam naperekir: poezii, proza, spohady – Sytynyk M. Katam against the odds: poetry, prose, memories* (pp. 422–441). Kyiv : Vydavnytstvo imeni Oleny Telihy [in Ukrainian].

- Volyniak, P.** (1953). Mykhailo Sytnyk [Mykhailo Sytnyk]. *Novi dni – New days*, 44. 1–2 [in Ukrainian].
- Nevrlyi, M.** (1998). Z Ukrainoiu v sertsii svoiemu [With Ukraine in my heart]. In M. Nevrllyi & H. Bulakh (Eds.), *Sytnyk M. Katam naperekir: poezii, proza, spohady – Sytnyk M. Katam against the odds: poetry, prose, memories* (pp. 13–23). Kyiv : Vydavnytstvo imeni Oleny Telihy [in Ukrainian].
- Rotach, P.** (2011). Na storinkakh myrhorodskoi hazety : kilka shtrykhiv do biohrafii M. Sytnyka [On the pages of the Myrhorod newspaper: a few touches to the biography of M. Sytnyk]. *Slovo i chas – Word and Time*, 10, 87–91 [in Ukrainian].
- Sytnyk, M.** (1943). Vichnozhyvuchy i vichnospivuchy [Ever Living and ever singing]. *Vasylkivski visti – Vasylkiv news*, 20, March 11, 3 [in Ukrainian].
- Sytnyk, M.** (1942). Hrymuchymy dorohamy [Thundering roads]. *Vasylkivski visti – Vasylkiv news*, 46, August 9, 3 [in Ukrainian].
- Sytnyk, M.** (1943). Divchyni V. [The girl V.]. *Vasylkivski visti – Vasylkiv news*, 33, April 25, 4 [in Ukrainian].
- Sytnyk, M.** (1943). Do moikh vorohiv [To my enemies]. *Vasylkivski visti – Vasylkiv news*, 11, February 7, 4 [in Ukrainian].
- Sytnyk, M.** (1943). Na storozhi [On guard]. *Vasylkivski visti – Vasylkiv news*, 13, June 13, 4 [in Ukrainian].
- Sytnyk, M.** (1942). Osin [Autumn]. *Vasylkivski visti – Vasylkiv news*, 59, September 24, 4 [in Ukrainian].
- Sytnyk, M.** (1943). Smert i liubov [Death and love]. *Vasylkivski visti – Vasylkiv news*, 33, April, 25, 4 [in Ukrainian].
- Trembovetskyi, Ap.** (1944). Shliakhamy shukan... [Through the ways of searching...]. *Ukrainskyi Visnyk – Ukrainian Herald*, 13, July 30, 11 [in Ukrainian].